

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Décembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 310

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı-lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cığaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Kânunievvel 1930

Dr. GUSTAVE LE BON'LA MÜLÂKAT

Frederic Lefèvre — Mehmet Lebib

Maba'd ve hitam

Bu kumbarayı bir kırabilsek, elimize büyük bir servet geçecek !

— Laboratuvar taharriyatını neden bıraktınız ?

— İyi vallahi !.. İflasa yakın bir vaz'iyette idim . Bu gün ilim tecrübelerinde kullanılan aletlerin fiyatını bir öğrenseniz, titrersiniz ...

Ey yalnız bir defter bir mürekepli kalemden başka şey'e ihtiyacı olmayan edipler.!

Birkaç sene daha taharriyata devam edersem, dilenme raddesine düşeceğimi his edince masrafı kesdim. Dilenmek bir filosof için bile ağır bir şeydir! Laboratuvarımı Dyon şehrine hediye ettim. Parmaklarını hamızda yakmayı gözünü Mikroskopta bozmayı artık benden daha gençlere terk ediyorum.

Bunun üzerine ihtiyar ustada ma'ruf (terbiye ruhiyatına) dair suvaller sordum.

— Bu kitabı bilhassa memaliki Ecnebiyede büyük bir te'sir bıraktı, dedi Almanya, İngiltere, İskandinavyalı pedagogie muharrir ve müderrisleri tarafından hürmetle karşılandığını görünce ben bile çok def'a hayretten kurtulamamıştım. Halbuki Fransadaki resmi pedagogie mehafılı, meslekten olmayan birinin terbiye işlerinde mukaddes mabade girmesini fena nazarla görmekte idi!

— Kitabınızın üstündeki bir tahşiye:

« Terbiye meş'uru, gayrimeş'ura geçirmek san'atıdır » diyor; bu sözler eserinizi telhis eder gibi gözüküyor mu?

Suvari kumandanının cevabı ve düdük

«Versaillesda karargâh kuran bir suvari bölüğünde tanıdığım bir kumandan ve bu kumandanın da bir atı vardı.Hayvan

garip bir huy kapmış dı ne vakit bir lokomotif düdüğü işitse şahlanırdı tabii zabıt kırbaç darbelerini 'esirgemiyor, lâkin hiç bir şey para etmeyordu hayvan yola gitmemekte inad ettiğinden çarınaçar ahıra dönmek lâzım geliyordu; ben hayvanı ucuzca elde ettim.

İlk bindiğim gün atı, Lokomotifin geçmesine az bir zaman kala tren yoluna yakın bir yere götürdüm ve eğerdinerek yuları elime aldım.Sonra Lokomotif düdüğünü öttürmeye başlayınca hayvana bir küçük şeker parçası verdim. Bunu müte'adid def'alar tekrarladım. Az bir zaman sonra hayvanı da uyandırmak istediğim teda'i [Association des idées] kat'iyetle elde edilmişti; beygirim, şüphesiz ki şöyle düşünüyordu : «..düdüğün sesi de bugün pek tatlı bir şey olmuş... Eski sahibimin elinde düdüğün sesi sırtıma kırbaç ineceğini haber verirdi... şimdi ise şeker yiyeceğimi ifade ediyor ! »

— Ben tebessüm ederek ustada «hayvanı kumandana i'ade ettinizmi» diye sordum.

— Hiç edermiyim? hayvanı huyundan geçirdiğimi bile söylemedim.» Gayri meşru'un meşura ne kadar takaddüm ettiğini göstermek için size bir misal daha vereyim. Bilâahre bildiğiniz gibi parlak bir mevki'e irtifa eden Kaymakam Maud'Ruy de o vakitler Jonvilli de bulunuyordu. Bir gün taburundaki askerlerden biri nöbet başında ani olarak çıldırıverdi. Her tarafı yıkıp kırıyor, elindeki dolu silâhile yaklaşanları tehdid ediyordu. Herkes endişe de idi. Benim talebem olduğunu ma'ami iftihadı söylemekten çekinmeyen Kaymakam mecnuna yaklaştı ve dik dik yüzüne bakarak «selâm dur» kumandasını verdi. Asker bir an için aydınlanan şu'urile amirinin sözünü tutarak hazır ol vaz'iyetine;geçti bunun da üstüne kaymakamın

silâh omuza! kumandası ta'kip etti. Bir kaç mümasil talim hareketile de amir, mecnun asker üzerindeki hakimiyetini tekrar te'sis edebildi.

Buhran ber taraf edilmişti »

* *

M. Güşatave Le Bon u tekrar kendi kitaplarına a'it vadilere sevke çalıştım. Bu eserlerden başlıcalarının hemen bütün lisanlara tercüme edildiği malûmdur. «Geçen gün eserlerimden birinin bir tercümesini göndermişler. Bunun ne lisanı olduğunu bulamadım. Nihayet (Fince) olduğunu keşf edebildim. Ne yapayım Fince bilmemek ayıp değil ya!» Bir müddet evvel de bir hindli müsafir gelmişti. (Dünya müvazenesinin bozulması) ünvanlı eserimi hindceye çevirmiş, tercümeden de, 25 bin frank kazanmış hatta kitabı satın alamayanlara, bir (Rupia) mukabilinde kiralamak da bile imiş... dedi

Bundan sonra doktor Gustave Le Bon bana resimlerini bilzat yaptığı iki eserini gösterdi bunlardan biri evvelce 30 franga satılan ve bu gün 1500 franga elde edilemeyen (Arab Medeniyeti), diğeri de eski kitapçılarda, ancak (2800) franga bulunabilen (Hind abideleri) idi. Birinci kitap, ustadı arablar arasında bir peygamber şöhretine is'ad etmiştir. (El Ezher) de bir kitabı mukaddes gibi tedris o'unurmuş .

«Esasen harp sonu felesfesine tahsis ettiğim son eserlerim bana dünyanın her tarafından samimî ellerin uzatılmasına sebep oldu. Bu eserlerde harbi müte'akip dünyaya musallat olan sıkıntıları izaha, tedavi yollarını tavziha çalıştım , istikbal haklı olduğumu gösterecek mi ?.

Bu söz üstüne 82 yaşındaki muhataba baktım. Onda lâ yankati çalışan bir mefkûrenin bütün kudreti nünayandı.

O keşfiyatı, ve içtimaiyyat vadisinde ki nazeriyyelerile aşırına tekaddüm ediyordu.

Mülâkatın sonuna doğru üstad bana:

«—Şimdi«Felsefei Tarih»e a'it bir eserin tashihlerini yapmakla meşğulum» dedi. (Nietzscheenne) muharriri Lesueur'un kızı Madame G. Charlot bu işde yardımcıdır. İşte Paris e geldim mi, bu koltuktuktan asla bir yere kımlıdanmam.

Hava iyi olursa ara sıra Morens'deki köşküme gidüp biraz saf hava alırım. Burada külliyatım ya'ni *Bibliothèque de philosophie scientifique* kitablari arasında neşr edilmesi teklif edilen kitapların müsveddelerini okurlar... Ben düşünür, yazdırır... veya yazarım; her ne suretle olursa olsun boş durmam.»

Uzun beyaz sakalı ile bir peygamberi andıran bu ihtiyarın sesi daima vazih, kehaletin bütün kudretini taşıyan bir insanın ki kadar canlı idi.

İlim ve çalışma insanı muhafaza eder!

Bitdi

MEVLÂNA MÜTEFEKKİR VE ŞAİR [*]

Maba'id

Binaenaleyh diyebilirim, ki o müdafai size yazdıran ve o şi'ri söyleteten mutlaka ruhi mevlâna idi; onlar o nevi tutiyani Hindustan ma'nadırlarki muvafık buldukları ayına ardından şekerrizi marif olurlar...»

Mevlâna nın tahsili ve sureti tederrusü hakkında malûmat yokdur; fakat *Mevlâna* nın eyf Rumca bildiği ve kütübü Yunaniyeden bol bol istifade ettiği şübhesizdir ve kendisine *Rumi* lakabının verilmesi sedebi bu milletin lisanındaki tam ve mükemmel ilmidir.

[*] Türk ocağında verilmiş konferans: başı 309uncu nusha'da .